

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

М.В. Менджул, С.Б. Булеца

ДОКТРИНА СІМЕЙНОГО ПРАВА

Методичний посібник
для аспірантів із спеціальності «Право»

Ужгород
2017

ББК – 67.304.7
УДК – 347.61/64
М – 50

Менджул М.В., Булеца С.Б. Доктрина сімейного права: методичний посібник для аспірантів із спеціальності «Право». – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2017. – 40 с.

Методичний посібник для вивчення дисципліни «Доктрина сімейного права» розроблений для аспірантів із спеціальності «Право» та відповідає навчальній програмі із зазначеної дисципліни у вищих навчальних закладах. Методичний посібник містить систему організаційно-методичних заходів, які сприятимуть засвоєнню знань та формуванню навичок із зазначеної дисципліни.

Рецензенти:

Рогач О.Я., доктор юридичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «УжНУ».

Лазур Я.В., доктор юридичних наук, декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
(протокол №4 від 5 лютого 2017 р.)*

© М.В. Менджул, С.Б. Булеца, 2017

ЗМІСТ

Передмова	4
Навчально-тематичний план дисципліни	6
Основні критерії оцінювання знань	8
Програма навчальної дисципліни	9
Плани практичних занять	12
Орієнтовні питання підсумкового контролю знань	24
Рекомендована література	27

ПЕРЕДМОВА

Сімейний кодекс України містить значну кількість норм, що регулюють відносини, які раніше не входили до сфери дії сімейного права, наприклад, договірні засади регулювання сімейних відносин, заручини, режим окремого проживання подружжя, особисті немайнові права та обов'язки суб'єктів сімейних відносин тощо. При цьому удосконалення правового регулювання сімейних відносин в Україні відбувається із врахуванням європейських стандартів. Водночас процес реформування сімейного законодавства буде ефективним за умови проведення ґрунтовних наукових досліджень основних інститутів сімейного права, а також проблем в сфері здійснення та захисту сімейних прав.

У зв'язку з цим, до освітньо-професійної програми підготовки докторів філософії спеціальності «Право» включено дисципліну «Доктрина сімейного права».

Метою навчальної дисципліни є: опанування аспірантами методології наукових досліджень в сфері сімейного права, формування системи знань з доктрини сімейного права України; акцентування уваги аспірантів на складних теоретичних та практичних проблемах сімейних правовідносин; на основі конкретно-предметного матеріалу сприяти виробленню навиків аналітичного мислення у аспірантів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є наукові погляди в сфері правового регулювання відносин між членами сім'ї, а також особами, які пов'язані сімейними правовідносинами, в тому числі відносини, які виникають: при укладенні та розірванні шлюбу, здійсненні особистих немайнових та майнових прав подружжя, батьків, дітей та інших членів сім'ї, влаштуванні дітей, позбавлених батьківського піклування тощо.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Доктрина сімейного права» є: поглиблене вивчення аспірантами проблем науки сімейного права, аналіз актів сімейного законодавства України, міжнародних договорів, актів вищих судових інстанцій, монографічної та наукової літератури, вирішення аналітичних завдань відповідно до програми курсу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні:

знати:

- положення актів сімейного законодавства України та міжнародних договорів щодо правового регулювання правовідносин між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами;
- основні положення сімейно-правової доктрини з питань укладення та припинення шлюбу, виникнення та припинення правовідносин між батьками та дітьми, особистих немайнових та майнових правовідносин між членами сім'ї та родичами, договірного регулювання сімейних відносин, влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- підходи судової практики щодо тлумачення і застосування законодавства України, що регулює сімейні правовідносини;
- міжнародно-правове регулювання сімейних відносин.

вміти :

- використовувати дані науки сімейного права для вирішення наукових проблем та практичних завдань;
- правильно застосовувати та тлумачити сімейне законодавство;
- застосовувати міжнародно-правові акти, що регулюють сімейні відносини;
- складати акти застосування норм права, процесуальні документи;
- критично аналізувати норми сімейного законодавства, виявляти колізії, формувати способи їх усунення.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика доктрини сімейного права						
Тема 1. Поняття та значення доктрини сімейного права.	3	1	1	-	-	2
Тема 2. Формування доктрини сімейного права.	2	1	1	-	-	2
Тема 3. Джерела сімейного права.	3	1	1	-	-	2
Тема 4. Сімейні правовідносини: окремі проблеми		1	1			4
Тема 5. Договірне регулювання сімейних відносин.	4	2	2	-	-	4
Стаття I. Разом за змістовим модулем 1	12	6	6	-	-	14
Змістовий модуль 2. Правовідносини подружжя: проблеми теорії та практики						
Тема 6. Поняття та порядок укладення шлюбу в доктрині сімейного права.	5	1	1	-	-	4
Тема 7. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя в доктрині сімейного права та судовій практиці.	5	3	1	-	-	4
Тема 8. Недійсність шлюбу: проблеми теорії та практики.	6	2	1	-	-	4
Тема 9. Припинення шлюбу.	4	2	1	-	-	4
Стаття II. Разом за змістовим модулем 2	24	8	4	-	-	16

Модуль 2						
Змістовий модуль 3. Правовідносини батьків і дітей, інших членів сім'ї та родичів						
Тема 10. Проблеми визначення походження дітей.	4	1	1	-	-	4
Тема 11. Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей	4	2	2	-	-	4
Тема 12. Правовідносини інших членів сім'ї та родичів	5	1	1	-	-	4
Стаття III. Разом за змістовим модулем 3	17	4	4	-	-	12
Змістовий модуль 4. Форми влаштування дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування						
Тема 13. Поняття та значення усиновлення в доктрині сімейного права	6	2	1	-	-	4
Тема 14. Опіка та піклування над дітьми в доктрині сімейного права.	5	1	1	-	-	4
Тема 15. Патронат над дітьми в доктрині сімейного права.	5	1	1	-	-	4
Тема 16. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.	5	-	1	-	-	4
Стаття IV. Разом за змістовим модулем 4	21	4	4	-	-	16
Змістовий модуль 5. Міжнародно-правове регулювання сімейних відносин						
Тема 17. Сімейні правовідносини з іноземним елементом	4	2	2	-	-	2
Тема 18. Правове регулювання укладення та припинення шлюбу з іноземним елементом	4	-	2	-	-	4
Тема 19. Колізійні питання усиновлення	4	-	1	-	-	4
Тема 20. Колізійні питання опіки і піклування	4	-	1	-	-	4
Стаття V. Разом за змістовим модулем 5	16	2	6	-	-	14
Стаття VI. Усього (1+2 модуль)	120	24	24	-	-	72

Основні критерії оцінювання знань

Протягом семестру аспіранти вивчають 2 модулі з дисципліни. Модулі складаються із змістових модулів. Після виконання кожного модуля (лекції, практичні заняття) здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи та тестування. Аспіранти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали завдання для самостійної роботи, до поточного контролю за змістовий модуль не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок здійснюється за 100-бальною системою за 2 модулі.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за такою шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика доктрини сімейного права

Тема 1. Поняття та значення доктрини сімейного права.

Поняття доктрини сімейного права. Місце доктрини сімейного права в доктрині приватного права. Методологія наукових досліджень в сфері сімейного права. Значення принципів сімейного права.

Тема 2. Формування доктрини сімейного права.

Перші наукові праці щодо розуміння значення сім'ї та шлюбу. Історія правових вчень в сфері сімейного права в дореволюційний період. Історичний розвиток науки сімейного права в радянський період. Розвиток науки сімейного права в незалежній Україні.

Тема 3. Джерела сімейного права.

Поняття та види джерел сімейного права України: окремі проблеми. Місце Цивільного кодексу України в системі сімейного законодавства. Міжнародні договори України в системі сімейного законодавства. Рішення ЄСПЛ як джерело права. Звичай як джерело сімейного права в Україні. Аналогія права та аналогія закону.

Тема 4. Сімейні правовідносини: окремі проблеми

Суб'єкти, об'єкти і зміст сімейних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Зловживання сімейними правами. Строки у сімейному праві України.

Тема 5. Договірне регулювання сімейних відносин.

Договір як регулятор сімейних відносин. Поняття та види договорів у сімейному праві. Правова природа, значення та зміст шлюбного договору. Порядок укладення та зміст договорів про утримання.

Змістовий модуль 2. Правовідносини подружжя: проблеми теорії та практики

Тема 6. Поняття та порядок укладення шлюбу в доктрині сімейного права.

Поняття шлюбу та його правова природа. Право на шлюб. Умови та порядок укладення шлюбу за законодавством України та країн ЄС. Умови та порядок укладення шлюбу в мусульманській доктрині сімейного права. Умови та порядок укладення шлюбу у Великобританії та США.

Тема 7. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя в доктрині сімейного права та судовій практиці.

Загальна характеристика та гарантії особистих немайнових прав подружжя. Новітня концепція розуміння особистих немайнових прав подружжя. Майнові правовідносини подружжя в доктрині сімейного права. Судова практика захисту особистих немайнових прав подружжя. Узагальнення судової практики розгляду майнових спорів між подружжям. Захист особистих немайнових та майнових прав подружжя в Європейському суді з прав людини.

Тема 8. Недійсність шлюбу: проблеми теорії та практики

Поняття недійсності шлюбу: наукові підходи. Підстави і порядок визнання шлюбів недійсними: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС. Правові наслідки недійсності шлюбу. Визнання шлюбу неукладеним.

Тема 9. Припинення шлюбу.

Поняття та підстави припинення шлюбу: теоретико-правовий аналіз. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС. Правові наслідки розірвання шлюбу. Режим окремого проживання подружжя: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС. Розірвання шлюбу в країнах мусульманського права.

Змістовий модуль 3. Правовідносини батьків і дітей, інших членів сім'ї та родичів

Тема 10. Проблеми визначення походження дітей.

Загальні підстави виникнення прав і обов'язків батьків і дітей. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають у шлюбі між собою (за законодавством України та країн ЄС). Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою (за законодавством України та країн ЄС). Оспорювання батьківства, материнства: аналіз судової практики.

Тема 11. Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей.

Поняття та види особистих немайнових прав та обов'язків батьків та дітей. Наукові підходи до класифікації. Правовідносини батьків та дітей з приводу майна. Обов'язок батьків утримувати дитину (аналіз судової практики). Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей та його виконання. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків та його виконання (аналіз судової практики). Аліментні правовідносини батьків та дітей. Позбавлення батьківських прав (підстави, порядок та правові наслідки): проблеми теорії та практики.

Тема 12. Правовідносини інших членів сім'ї та родичів

Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів: проблеми теорії та практики. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів: проблеми теорії та практики. Договірне регулювання відносин між іншими членами сім'ї та родичами.

Змістовий модуль 4. Форми влаштування дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування

Тема 13. Поняття та значення усиновлення в доктрині сімейного права.

Поняття та сутність усиновлення в доктрині сімейного права. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС. Таємниця усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення (аналіз судової практики). Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Тема 14. Опіка та піклування над дітьми в доктрині сімейного права.

Поняття і значення опіки та піклування над дітьми в доктрині сімейного права. Встановлення опіки та піклування над дітьми: порівняльний аналіз законодавства України

та ЄС. Права та обов'язки опікунів та піклувальників. Припинення опіки та піклування над дітьми: проблеми теорії та практики. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків.

Тема 15. Патронат над дітьми в доктрині сімейного права.

Поняття патронату над дітьми та його відмінність від інших форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Підстави виникнення та припинення патронату над дітьми: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС. Договір про патронат: проблеми теорії та практики. Припинення патронату над дітьми.

Тема 16. Приймна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу

Поняття прийомної сім'ї та її значення у влаштуванні дітей, позбавлених батьківського піклування. Порядок створення прийомної сім'ї. Дитячий будинок сімейного типу: поняття, значення. Порядок створення дитячого будинку сімейного типу.

Змістовий модуль 5. Міжнародно-правове регулювання сімейних відносин

Тема 17. Сімейні правовідносини з іноземним елементом

Види міжнародних договорів, які застосовуються до сімейних правовідносин і умови їх чинності в Україні. Правила застосування колізійних норм міжнародних договорів та норм сімейного законодавства України. Поняття та особливості сімейних правовідносин з іноземним елементом. Види сімейних правовідносин з іноземним елементом. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин з іноземним елементом.

Тема 18. Правове регулювання укладення та припинення шлюбу з іноземним елементом

Колізійні питання укладення шлюбу. Визнання шлюбу, зареєстрованого за межами України. Правове регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом. Реєстрація актів цивільного стану громадян України, які проживають за її межами. Умови визнання актів цивільного стану, заснованих на іноземних законах, в Україні.

Тема 19. Колізійні питання усиновлення

Поняття та сутність усиновлення з іноземним елементом. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення з іноземним елементом. Таємниця усиновлення. Скасування усиновлення.

Тема 20. Колізійні питання опіки і піклування

Поняття і значення опіки та піклування над дітьми з іноземним елементом. Встановлення опіки та піклування над дітьми. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права та обов'язки опікунів та піклувальників. Припинення опіки та піклування над дітьми.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Поняття та значення доктрини сімейного права

1. Поняття доктрини сімейного права.
2. Місце доктрини сімейного права в доктрині приватного права.
3. Методологія наукових досліджень в сфері сімейного права.
4. Значення принципів сімейного права.
5. Перші наукові праці щодо розуміння значення сім'ї та шлюбу.
6. Історія правових вчень в сфері сімейного права в дореволюційний період.
7. Історичний розвиток науки сімейного права в ХХ ст.
8. Розвиток науки сімейного права в незалежній Україні.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року (дата набуття чинності для України – 27.09.1991 року) // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р. – № 1. – Ст. 205.
3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини шостої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї») № 5-рп/99 від 03.06.1999 року // Офіційний Вісник України. – 1999. – № 24.
7. Дзера І.О. Сімейне право України: підруч. /за ред. В.С.Гопанчука. – К.: Істина, 2002. – 342 с.
8. Дякович М.М. Сімейне право: навч. посіб. /М.М.Дякович; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – К.: Правова єдність, 2009. – 512 с.
9. Лепех С.М. Сімейне право України: навч. посіб. /С.М.Лепех; Львів. нац. ун-т ім.І.Франка. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 316 с.
10. Оніщенко О.В. Сімейне право: навч. посібник /О.В.Оніщенко; Національний авіаційний ун-т. – К.: НАУ-друк, 2009. – 111 с.
11. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України : науково-практичний коментар. – [3-тє вид., перероб. і доп.] /З.В.Ромовська. – К.: Правова єдність, 2009. – 432 с.

12. Сімейне право: підручник / [Л.М.Баранова та ін.]; за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2012. – 320 с.

Тема 2. Джерела сімейного права

1. Поняття та види джерел сімейного права України: окремі проблеми.
2. Конституція України в системі джерел сімейного законодавства.
3. Сімейний кодекс України — основне джерело сімейного законодавства України.
4. Місце Цивільного кодексу України в системі сімейного законодавства.
5. Міжнародні договори України в системі сімейного законодавства.
6. Рішення ЄСПЛ як джерело сімейного права.
7. Звичай як джерело сімейного права в Україні.
8. Аналогія права та аналогія закону в сімейному праві.
9. Договір як регулятор сімейних відносин.
10. Поняття та види договорів у сімейному праві.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року (дата набуття чинності для України – 27.09.1991 року) // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р. – № 1. – Ст. 205.
3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
6. Лепех С.М. Сімейне право України: навч. посіб. /С.М.Лепех; Львів. нац. ун-т ім.І.Франка. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 316 с.
7. Оніщенко О.В. Сімейне право: навч. посібник /О.В.Оніщенко; Національний авіаційний ун-т. – К.: НАУ-друк, 2009. – 111 с.
8. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України : науково-практичний коментар. – [3-те вид., перероб. і доп.] /З.В.Ромовська. – К.: Правова єдність, 2009. – 432 с.
9. Сімейне право: підручник / [Л.М.Баранова та ін.]; за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2012. – 320 с.

Тема 3. Сімейні правовідносини: окремі проблеми

1. Суб'єкти, об'єкти і зміст сімейних правовідносин.
2. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин.
3. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків.
4. Зловживання сімейними правами.
5. Строки у сімейному праві України.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року (дата набуття чинності для України – 27.09.1991 року) // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р. – № 1. – Ст. 205.
3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
6. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 року № 2866-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.
7. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
8. Дзера І. О. Сімейне право України: підруч. / за ред. В. С. Гопанчука. – К.: Істина, 2002. – 342 с.
9. Дякович М.М. Сімейне право: навч. посіб. /М.М.Дякович; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – К.: Правова єдність, 2009. – 512 с.
10. Лепех С.М. Сімейне право України : навч. посіб. /С.М.Лепех; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 316 с.
11. Оніщенко О.В. Сімейне право: навч. посібник /О.В.Оніщенко; Національний авіаційний ун-т. – К.: НАУ-друк, 2009. – 111 с.
12. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. – [3-тє вид., перероб. і доп.] /З.В.Ромовська. – К. : Правова єдність, 2009. – 432 с.
13. Сімейне право: підручник /[Л.М.Баранова та ін.]; за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – 4-тє вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2012. – 320 с.
14. Туманова Л.В. Защита семейных прав в Европейском Суде по правам человека /Л.В.Туманова, И.А.Владимирова. – М.: Издательский дом «Городец», 2007. – 208 с.

Тема 4. Поняття та порядок укладення шлюбу

1. Поняття та порядок укладення шлюбу в доктрині сімейного права.
2. Поняття шлюбу та його правова природа. Право на шлюб.
3. Умови та порядок укладення шлюбу за законодавством України та країн ЄС.
4. Умови та порядок укладення шлюбу в мусульманській доктрині сімейного права.
5. Умови та порядок укладення шлюбу у Великобританії та США.
6. Державна реєстрація шлюбу та її правове значення.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
3. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI // Голос України від 27.07.2010 - № 137.
4. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 року № 1296-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 14. – Ст. 192.
5. Про затвердження Порядку здійснення добровільного медичного обстеження наречених: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 року № 1740 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 47. – Ст. 2128.
6. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 року № 1064 // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 65. – Ст. 2516.
7. Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 року № 52/5 // Офіційний Вісник України. – 2000 - № 42. - Ст. 205.
8. Про затвердження Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання: Наказ Міністерства юстиції України від 12.01.2011 № 96/5 // Офіційний Вісник України. – 2011. № 4 – Т. 2. - Ст. 939.
9. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 1.
10. Давидова Н. О. Інститу шлюбу в американському праві / Н. О. Давидова // Форум права. – 2012. - № 1. – 228 – 233. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journal/als/FP/2012-1/12d№ovap.pdf>
11. Дякович М. М. Сімейне право : навч. посіб. / М. М. Дякович ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. - К. : Правова єдність, 2009. - 512 с.
12. Лепех С. М. Сімейне право України : навч. посіб. / С. М. Лепех ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. - 316 с.
13. Липець Л. В. Врегулювання шлюбних та подібних відносин законом та договором : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. В. Липець. - К., 2009. - 20 с.

14. Менджул М. В. Надання права на шлюб особам, що не досягли шлюбного віку: окремі проблеми / М. В. Менджул // Вісник Вищої ради юстиції. - 2013. - № 2 (14). - С. 149 - 157 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/coNoteNot/visNyk/visNcik2013_14.pdf
15. Оніщенко О. В. Сімейне право : навч. посібник / О. В. Оніщенко ; Національний авіаційний ун-т. - К. : НАУ-друк, 2009. - 111 с.
16. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : Науково-практичний коментар. - [3-тє вид., перероб. і доп.] / З. В. Ромовська. - К. : Правова єдність, 2009. - 432 с.
17. Сімейне право : підручник / Л. М. Баранова та ін. ; за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 4-тє вид., переробл. і допов. - Х. : Право, 2012. - 320 с.

Тема 5. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя в доктрині сімейного права та судовій практиці

1. Загальна характеристика та гарантії особистих немайнових прав подружжя.
2. Новітня концепція розуміння особистих немайнових прав подружжя.
3. Майнові правовідносини подружжя в доктрині сімейного права.
4. Судова практика захисту особистих немайнових прав подружжя.
5. Узагальнення судової практики розгляду майнових спорів між подружжям.
6. Шлюбний договір.
7. Захист особистих немайнових та майнових прав подружжя в Європейському суді з прав людини.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973_001
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 21-22. - Ст. 135.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням приватного підприємства „ІКІО“ щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 61 Сімейного кодексу України № 1-8/2012 від 19 вересня 2012 року // Офіційний Вісник України. - 2012. - № 75. - Ст. 3038.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» // Вісник Верховного Суду України. - 2008. - № 1.
6. Дякович М. М. Сімейне право : навч. посіб. / М. М. Дякович ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. - К. : Правова єдність, 2009. - 512 с.
7. Жилинкова І. В. Брачний договір / І. В. Жилинкова - Харков : Ксилон, 2005. - 174 с.

8. Жилинкова И .В. Правовой режим имущества членов семьи : [монография] /И.В.Жилинкова–Харьков : Ксилон, 2000. – 398 с.
9. Жилінкова І. В. Проблеми правового режиму майна членів сім'ї : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право» / І. В. Жилінкова . – Харків, 2000. – 39 с.
10. Калітенко О. М. Особисті відносини подружжя та відносини подружжя стосовно їх майна : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. М. Калітенко. – Х., 2001. – 20 с.
11. Левківський Б. К. Особисті немайнові права та обов'язки членів сім'ї : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Б. К. Левківський. – 20 с.
12. Лепех С. М. Сімейне право України : навч. посіб. / С. М. Лепех ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 316 с.
13. Липець Л. В. Особисті немайнові відносини подружжя, як можливий об'єкт шлюбного договору / Л. В. Липець // Право України. - 2009. - № 1. – С. 130 - 140.
14. Менджул М. В. До проблеми принципу рівності в правовому регулюванні сімейних відносин: ватеріали V Міжнародн. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів [„Закарпатські правові читання”], (м. Ужгород, 25 - 26 квітня 2013 р.) / М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород, 2013. – С. 243 - 245.
15. Новохатська Я. В. Правове регулювання майнових відносин подружжя (порівняльно-правовий аспект) : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 /Я.В.Новохатська. - Х., 2006. - 20 с.
16. Сімейне право : підручник / [Л. М. Баранова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Жилінкової ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 4-те вид., переробл. і допов. - Х. : Право, 2012. - 320 с.
17. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) / Р. О. Стефанчук. – Хмельницький : Видавництво Хмельницького ун-ту управління та права, 2007. – 626 с.
18. Ульяненко О. О. Шлюбний договір у сімейному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. О. Ульяненко. – К., 2003. – 22 с.

Тема 6. Недійсність шлюбу: проблеми теорії та практики. Припинення шлюбу

1. Поняття недійсності шлюбу: наукові підходи.
2. Підстави і порядок визнання шлюбів недійсними: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
3. Правові наслідки недійсності шлюбу.
4. Визнання шлюбу неукладеним.
5. Поняття та підстави припинення шлюбу: теоретико-правовий аналіз.

6. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
7. Правові наслідки розірвання шлюбу.
8. Режим окремого проживання подружжя: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
9. Розірвання шлюбу в країнах мусульманського права.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України.
5. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI // Голос України від 27.07.2010 - № 137.
6. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 року № 1064 // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 65. – Ст. 2516.
7. Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 року № 52/5 // Офіційний Вісник України. – 2000 - № 42. - Ст. 205.
8. Про затвердження Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання: Наказ Міністерства юстиції України від 12.01.2011 № 96/5 // Офіційний Вісник України. – 2011. № 4 – Т. 2. - Ст. 939.
9. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 1.
10. Глиняна К. М. Правове регулювання розлучення за сімейним законодавством України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право» / К. М. Глиняна. – Одеса, 2006. – 20 с.
11. Дякович М. М. Сімейне право : навч. посіб. / М. М. Дякович ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. - К. : Правова єдність, 2009. - 512 с.
12. Жилинкова И. В. Расторжение брака / Жилинкова И. В. – Харьков : Ксилон, 2006. – 88с.
13. Лепех С. М. Сімейне право України : навч. посіб. / С. М. Лепех ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. - 316 с.
14. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : Науково-практичний коментар. –[3-тє вид., перероб. і доп.] / З. В. Ромовська. –К. : Правова єдність, 2009. –432 с.
15. Сімейне право : підручник / [Л. М. Баранова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Жилинкової ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 4-те вид., переробл. і допов. - Х. : Право, 2012. - 320 с.

Тема 7. Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей

1. Поняття та види особистих немайнових прав та обов'язків батьків та дітей. Наукові підходи до класифікації.
2. Правовідносини батьків та дітей з приводу майна.
3. Обов'язок батьків утримувати дитину (аналіз судової практики).
4. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей та його виконання.
5. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків та його виконання (аналіз судової практики).
6. Аліментні правовідносини батьків та дітей.
7. Позбавлення батьківських прав (підстави, порядок та правові наслідки): проблеми теорії та практики.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року (дата набуття чинності для України – 27.09.1991 року) // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р. – № 1. – Ст. 205.
3. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном від 20.06.1956 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_425
4. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973_001
5. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_002
6. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135
7. Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_659
8. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
10. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
11. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 року № 2789-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 року «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 7.

13. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.03.2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 5.
14. Гопанчук В. С. Позбавлення батьківських прав: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право» / В. С. Гопанчук. – К., 1991. – 19 с.
15. Дякович М. М. Сімейне право : навч. посіб. / М. М. Дякович ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. - К. : Правова єдність, 2009. - 512 с.
16. Жилинкова И.В. Правовой режим имущества членов семьи: [монографія] /И.В.Жилинкова. – Харьков: Ксилон, 2000. – 398 с.
17. Захист прав дітей у цивільному судочинстві. Судові рішення : практич. посіб. /Нац. шк. суддів України; [уклад.: Н.В.Шепелева, Л.А.Романовська, В.А.Капустинський]; за заг. ред. ректора Нац. шк. суддів України, д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. Нац. акад. прав. наук України В.Т.Маляренка. – К.: Знання України, 2012. – 199 с.
18. Майданик Р.А. Договори про утримання подружжя та дітей /Р.А.Майданик //Аномалії в цивільному праві України: навч. - практич. посіб. / відп. ред. Р.А.Майданик. – К.: Юстініан, 2007. – 912 с.
19. Сімейне право: підручник /[Л.М.Баранова та ін.]; за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2012. – 320 с.

Тема 8. Правовідносини інших членів сім'ї та родичів

1. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів: проблеми теорії та практики.
2. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів: проблеми теорії та практики.
3. Договірне регулювання відносин між іншими членами сім'ї та родичами.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.– Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
4. Дякович М. М. Сімейне право : навч. посіб. / М. М. Дякович ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. - К. : Правова єдність, 2009. - 512 с.
5. Сімейне право: підручник /[Л.М.Баранова та ін.]; за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2012. – 320 с.

Тема 9. Форми влаштування дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування

1. Поняття та сутність усиновлення в доктрині сімейного права.
2. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС. Таємниця усиновлення.
3. Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення (аналіз судової практики).
4. Поняття і значення опіки та піклування над дітьми в доктрині сімейного права.
5. Встановлення опіки та піклування над дітьми: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
6. Поняття патронату над дітьми та його відмінність від інших форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.
7. Поняття прийомної сім'ї та її значення у влаштуванні дітей, позбавлених батьківського піклування.
8. Дитячий будинок сімейного типу: поняття, значення. Порядок створення дитячого будинку сімейного типу.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року (дата набуття чинності для України – 27.09.1991 року) // Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990 р. - № 1. - Ст. 205.
3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135
4. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_327
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення частини другої статті 211 Сімейного кодексу України (справа про різницю у віці між усиновлювачем та дитиною) № 3-рп/2009 від 03.02.2009 року // Офіційний Вісник України. – 2009. – № 11. – Ст. 341.
8. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 року № 905 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 79. – Ст. 2660.

9. Про затвердження Переліку захворювань, за наявності яких особа не може бути усиновлювачем: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.08.2008 року № 479 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 82. – Ст. 2784.
10. Про затвердження Переліку захворювань, які дають право на усиновлення хворих дітей без дотримання строків перебування на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, а також до досягнення дитиною п'яти років: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2011 № 973 // Офіційний Вісник України. – 2012 - № 19. - Ст. 89.
11. Лепех С.М. Сімейне право України: навч. посіб. /С.М.Лепех; Львів. нац. ун-т ім.І.Франка. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 316 с.
12. Сімейне право: підручник /[Л.М.Баранова та ін.]; за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2012. - 320 с.

Тема 10. Міжнародно-правове регулювання сімейних відносин

1. Види міжнародних договорів, які застосовуються до сімейних правовідносин і умови їх чинності в Україні.
2. Правила застосування колізійних норм міжнародних договорів та норм сімейного законодавства України.
3. Поняття та особливості сімейних правовідносин з іноземним елементом.
4. Колізійні питання укладення шлюбу та розірвання шлюбу з іноземним елементом.
5. Умови визнання актів цивільного стану, заснованих на іноземних законах, в Україні.
6. Поняття та сутність усиновлення з іноземним елементом. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення з іноземним елементом.
7. Поняття і значення опіки та піклування над дітьми з іноземним елементом. Встановлення опіки та піклування над дітьми.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.– Ст. 141.
2. Конвенція про правову допомогу і відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах : від 22.01.1993 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/997_009
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
4. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 року № 142/5/310 // Офіційний Вісник України. – 2004. – № 52. – Ст. 3492.

5. Дякович М.М. Сімейне право: навч. посіб. /М.М.Дякович; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – К.: Правова єдність, 2009. – 512 с.
6. Лепех С.М. Сімейне право України: навч. посіб. /С.М.Лепех; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 316 с.
7. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – 3-тє вид., перероб. і доп. /З.В.Ромовська. – К.: Правова єдність, 2009. – 432 с.
8. Сімейне право: підручник /Л.М.Баранова та ін.; за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 4-тє вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2012. – 320 с.
9. Сімейне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. /Ю.С.Червоний и др.; ред. Ю.С.Червоний. – К.: Істина, 2004. – 400 с.

ОРИЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Поняття доктрини сімейного права.
2. Місце доктрини сімейного права в доктрині приватного права.
3. Методологія наукових досліджень в сфері сімейного права.
4. Значення принципів сімейного права.
5. Перші наукові праці щодо розуміння значення сім'ї та шлюбу.
6. Історія правових вчень в сфері сімейного права в дореволюційний період.
7. Історичний розвиток науки сімейного права в радянський період.
8. Розвиток науки сімейного права в незалежній Україні.
9. Поняття та види джерел сімейного права України: окремі проблеми.
10. Місце Цивільного кодексу України в системі сімейного законодавства.
11. Міжнародні договори України в системі сімейного законодавства.
12. Рішення ЄСПЛ як джерело сімейного права.
13. Звичай як джерело сімейного права в Україні.
14. Аналогія права та аналогія закону.
15. Суб'єкти, об'єкти і зміст сімейних правовідносин.
16. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин.
17. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків.
18. Зловживання сімейними правами.
19. Строки у сімейному праві України.
20. Договір як регулятор сімейних відносин.
21. Поняття та види договорів у сімейному праві.
22. Правова природа, значення та зміст шлюбного договору.
23. Порядок укладення та зміст договорів про утримання.
24. Поняття та порядок укладення шлюбу в доктрині сімейного права.
25. Поняття шлюбу та його правова природа.
26. Право на шлюб.
27. Умови та порядок укладення шлюбу за законодавством України та країн ЄС.
28. Умови та порядок укладення шлюбу в мусульманській доктрині сімейного права.
29. Умови та порядок укладення шлюбу у Великобританії та США.
30. Загальна характеристика та гарантії особистих немайнових прав подружжя.
31. Новітня концепція розуміння особистих немайнових прав подружжя.
32. Майнові правовідносини подружжя в доктрині сімейного права.
33. Судова практика захисту особистих немайнових прав подружжя.
34. Узагальнення судової практики розгляду майнових спорів між подружжям.
35. Захист особистих немайнових та майнових прав подружжя в Європейському суді з прав людини.
36. Поняття недійсності шлюбу: наукові підходи.
37. Підстави і порядок визнання шлюбів недійсними: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
38. Правові наслідки недійсності шлюбу.
39. Визнання шлюбу неукладеним.
40. Поняття та підстави припинення шлюбу: теоретико-правовий аналіз.

41. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
42. Правові наслідки розірвання шлюбу.
43. Режим окремого проживання подружжя: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
44. Розірвання шлюбу в країнах мусульманського права.
45. Загальні підстави виникнення прав і обов'язків батьків і дітей.
46. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають у шлюбі між собою: в Україні та ЄС.
47. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою: в Україні та ЄС.
48. Оспорювання батьківства, материнства: аналіз судової практики.
49. Поняття та види особистих немайнових прав та обов'язків батьків та дітей. Наукові підходи до класифікації.
50. Правовідносини батьків та дітей з приводу майна.
51. Обов'язок батьків утримувати дитину (аналіз судової практики).
52. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей та його виконання.
53. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків та його виконання (аналіз судової практики).
54. Аліментні правовідносини батьків та дітей. Позбавлення батьківських прав (підстави, порядок та правові наслідки): проблеми теорії та практики.
55. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів: проблеми теорії та практики.
56. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів: проблеми теорії та практики.
57. Договірне регулювання відносин між іншими членами сім'ї та родичами.
58. Поняття та сутність усиновлення в доктрині сімейного права.
59. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
60. Таємниця усиновлення.
61. Визнання усиновлення недійсним.
62. Скасування усиновлення (аналіз судової практики).
63. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.
64. Поняття і значення опіки та піклування над дітьми в доктрині сімейного права.
65. Встановлення опіки та піклування над дітьми: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
66. Права та обов'язки опікунів та піклувальників.
67. Припинення опіки та піклування над дітьми: проблеми теорії та практики.
68. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків.
69. Поняття патронату над дітьми та його відмінність від інших форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.
70. Підстави виникнення та припинення патронату над дітьми: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.
71. Договір про патронат: проблеми теорії та практики.
72. Припинення патронату над дітьми.

73. Поняття прийомної сім'ї та її значення у влаштуванні дітей, позбавлених батьківського піклування.
74. Порядок створення прийомної сім'ї.
75. Дитячий будинок сімейного типу: поняття, значення.
76. Порядок створення дитячого будинку сімейного типу.
77. Види міжнародних договорів, які застосовуються до сімейних правовідносин і умови їх чинності в Україні.
78. Правила застосування колізійних норм міжнародних договорів та норм сімейного законодавства України.
79. Поняття та особливості сімейних правовідносин з іноземним елементом.
80. Види сімейних правовідносин з іноземним елементом.
81. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин з іноземним елементом.
82. Колізійні питання укладення шлюбу.
83. Визнання шлюбу, зареєстрованого за межами України.
84. Правове регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом.
85. Реєстрація актів цивільного стану громадян України, які проживають за її межами.
86. Умови визнання актів цивільного стану, заснованих на іноземних законах, в Україні.
87. Поняття та сутність усиновлення з іноземним елементом.
88. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення з іноземним елементом. Таємниця усиновлення.
89. Скасування усиновлення.
90. Поняття і значення опіки та піклування над дітьми з іноземним елементом.
91. Встановлення опіки та піклування над дітьми.
92. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування.
93. Права та обов'язки опікунів та піклувальників.
94. Припинення опіки та піклування над дітьми.
95. Встановлення та припинення опіки і піклування над дітьми з іноземним елементом.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. НОРМАТИВНІ АКТИ:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 3103.
3. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року (дата набуття чинності для України – 27.09.1991 року) // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р. – № 1. – Ст. 205.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року (дата набуття чинності для України – 23.03.1976 року) // Вісник Конституційного Суду України. – 2007. – № 11.
5. Конвенція про правову допомогу і відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах : від 22.01.1993 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/997_009
6. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном від 20.06.1956 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_425
7. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973_001
8. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_002
9. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135
10. Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_659
11. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_327
12. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
13. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
14. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.
15. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 року № 2866-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.
16. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
17. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 року № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.

18. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI // *Голос України* від 27.07.2010 - № 137.
19. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 року № 1296-IV // *Відомості Верховної Ради України*. – 2004. – № 14. – Ст. 192.
20. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 року № 1382 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2004. – № 15. – Ст. 232.
21. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 року № 2342-IV // *Відомості Верховної Ради України*. – 2005. – № 6. – Ст. 147.
22. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України від 02.06.2005 року № 2623 – IV // *Відомості Верховної Ради України*. – 2005. – № 26. – Ст. 354.
23. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 року №2789-III // *Відомості Верховної Ради України*. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
24. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 року № 606-XII // *Відомості Верховної Ради України*. – 1999. – № 24. – Ст. 207.
25. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини шостої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї») № 5-рп/99 від 03.06.1999 року // *Офіційний Вісник України*. – 1999. – № 24.
26. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини 1 статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) № 18-рп/2004 від 01.12.2004 року // *Офіційний Вісник України*. – 2004. – № 50. – Ст. 3288.
27. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення частини другої статті 211 Сімейного кодексу України (справа про різницю у віці між усиновлювачем та дитиною) № 3-рп/2009 від 03.02.2009 року // *Офіційний Вісник України*. – 2009. – № 11. – Ст. 341.
28. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням приватного підприємства „ІКІО“ щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 61 Сімейного кодексу України N 1-8/2012 від 19 вересня 2012 року // *Офіційний Вісник України*. – 2012. – N 75. – Ст. 3038.
29. Про затвердження Порядку здійснення добровільного медичного обстеження наречених: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 року № 1740 // *Офіційний Вісник України*. – 2002. – № 47. – Ст. 2128.

30. Про затвердження Порядку розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власне імені, по батькові) фізичної особи: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2007 року № 915 // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 52. – Ст. 2115.
31. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 року № 564 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 925.
32. Про затвердження Положення про прийомну сім'ю: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 року № 565 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 926.
33. Про затвердження Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 року № 866 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 76. – Ст. 2561.
34. Про затвердження Типового положення про комісію з питань захисту прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 року № 866 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 76. – Ст. 2561.
35. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 року № 905 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 79. – Ст. 2660.
36. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 року № 1064 // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 65. – Ст. 2516.
37. Про затвердження Переліку захворювань, за наявності яких особа не може бути усиновлювачем: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.08.2008 року № 479 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 82. – Ст. 2784.
38. Про затвердження Переліку захворювань, які дають право на усиновлення хворих дітей без дотримання строків перебування на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, а також до досягнення дитиною п'яти років: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2011 № 973 // Офіційний Вісник України. – 2012 - № 19. - Ст. 89.
39. Про затвердження Порядку вибуття дітей із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, й соціального захисту дітей, до сімейних форм виховання: Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2007 року № 302/80/49 // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 17. – Ст. 685.
40. Про затвердження Типового положення про будинок дитини: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.1998 року № 123 // Офіційний Вісник України. – 1998. – № 23.
41. Про затвердження Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи - інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства соціальної політики України від 10.09.2012 № 995/557 // Офіційний Вісник України. - 2012.- № 76. - Ст. 187.

42. Про порядок та умови прийому громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину в Україні, для подання ними справ: Наказ Міністерства соціальної політики від 17.11.2011 № 445 // Офіційний Вісник України. – 2011 - № 97. - Ст. 183.
43. Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 року № 52/5 // Офіційний Вісник України. – 2000 - № 42. - Ст. 205.
44. Про затвердження Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання: Наказ Міністерства юстиції України від 12.01.2011 № 96/5 // Офіційний Вісник України. – 2011. № 4 – Т. 2. - Ст. 939.
45. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 // Офіційний Вісник України. – 2012. – 17. - Ст. 66
46. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 року № 142/5/310 // Офіційний Вісник України. – 2004. – № 52. – Ст.3492.
47. Про Перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.1993 року № 146 // Право України. – 1994. – № 7 – 8.
48. Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 року № 1203 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 34.
49. Про затвердження Правил опіки та піклування: Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 року № 34/166/131/88 // Офіційний Вісник України. – 1999. – №26.
50. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 року «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 7.
51. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.03.2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 5.
52. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 1.

II. ЛІТЕРАТУРА:

53. Бобрик В.І. Правова охорона сімейного життя за Сімейним кодексом України /В.І.Бобрик // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2002. – № 3. – С. 41 - 45.
54. Ворожейкин Е.М. Семейные правоотношения в СССР /Е.М.Ворожейкин. – М.: Юрид. лит., 1972. – 336 с.
55. Глиняна К.М. Правове регулювання розлучення за сімейним законодавством України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право» /К.М.Глиняна. – Одеса, 2006. – 20 с.
56. Гонгало Б.М. Брачный договор. Комментарий семейного и гражданского законодательства.: [3-е изд., перераб. и доп.] /Б.М.Гонгало, П.В.Крашенинников. – М.: Статут, 2006. – 128 с.
57. Гопанчук В.С. Позбавлення батьківських прав: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» /В.С.Гопанчук. – К., 1991. – 19 с.
58. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) / пер. с франц. В. Захватаев / отв. ред. А. Довгерт. – К. : Истина, 2006. – 1008 с.
59. Гражданское уложение Германии / науч. редакторы А. Л. Маковский и др., пер. с нем. –[2-е изд., доп.]. –М. : Волтерс Клувер, 2006. –816 с.
60. Гузь Л.Е. Гражданско-правовая защита судом прав и интересов несовершеннолетних /Л.Е.Гузь. –Харьков: Харьков юридический, 2004. – Кн. 1 – 436 с.
61. Гузь Л.Є. Захист прав та інтересів дітей (правовий аспект) /Л.Є.Гузь. – Х.: Фактор, 2011. – 464 с.
62. Гуменюк О.І. Особисті немайнові права, що забезпечують індивідуалізацію учасників цивільних правовідносин: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 /О.І.Гуменюк. – К., 2011. – 20 с.
63. Давидова Н.О. Особисті немайнові права: навч. посіб. для студ. ВНЗ /Н.О.Давидова. – К.: Ін Юре, 2008. – 159 с.
64. Давидова Н.О. Інститу шлюбу в американському праві /Н.О.Давидова //Форум права. – 2012. – № 1. – 228 – 233. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Nebuv.gov.ua/e-jourNals/FP/2012-1/12dNovap.pdf>
65. Давидова Н.О. Принципи особистих немайнових прав фізичної особи /Н.О.Давидова //Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2004. – № 60-62. – С.31-33. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.uNiv.kiev.ua/jurydychNai_Nauky/articles/PriNcipals_of_persoNs_private_uNproperty_rights_17938.pdf
66. Дворецкий В.Р. Всё о брачном договоре /В.Р.Дворецкий. – М.: ГроссМедиа: РОСБУХ, 2008. – 96 с.
67. Дзиба Р.А. Равноправие супругов – основной принцип советского семейного права /Р.А.Дзиба. – Казань, изд-во Казан. ун-та, 1972. – 84 с.
68. Дзера І.О. Сімейне право України: підруч. /За ред. В.С.Гопанчука. – К.: Істина, 2002. – 342 с.

69. Довгерт А.С. Втілення правових ідей у сфері особистого немайнового права в новий ЦК України (До п'ятої річниці ЦК України) /А.С.Довгерт //Теоретико-методологічні підходи до розуміння приватного права в умовах правової держави. – С. 11-17 /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://№dipp.gov.ua/Schorich№uk/Dovgert.pdf>
70. Дронова Ю.А. Что нужно знать о суррогатном материнстве /Ю.А.Дронова– М.: Издательский дом «Городец», 2007. – 112 с.
71. Д'ячкова Н.А. Опіка як спосіб охорони майнових прав фізичних осіб: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» /Н.А.Д'ячкова. – К., 2006. – 21 с.
72. Дякович М.М. Сімейне право: навч. посіб. /М.М.Дякович; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – К.: Правова єдність, 2009. – 512 с.
73. Ершова Н.М. Опіка, попечительство, усыновление /Н.М.Ершова. – Москва, 1984. – 109 с.
74. Індиченко С.П. Зміст та підстави виникнення батьківських прав /С.П.Індиченко //Міжвідомчий науковий збірник: Проблеми правознавства. – Випуск 22. – К.: Вид-во КДУ, 1972. – С. 77 – 80.
75. Ільїна О.Ю. Интересы ребенка в семейном праве Российской Федерации /О.Ю.Ильина. – М.: Издательский Дом «Городец», 2006. – 192 с.
76. Ільїна О.Ю. Права отцов: де-юре и де-факто /Ільїна О.Ю. – М.: Издательский дом «Городец», 2007. – 192 с.
77. Євко В.Ю. Право дитини жити та виховуватися у родині /В.Ю.Євко //Вісник Університету внутрішніх справ. – 2000. – Спецвипуск. – С. 215-218.
78. Жилинкова І.В. Брачный договор /Жилинкова І.В. – Харків: Ксилон, 2005. – 174 с.
79. Жилинкова І.В. Право собственности супругов: [монографія] /І.В.Жилинкова. – Харків: Ксилон, 1997. – 236 с.
80. Жилинкова І.В. Правовой режим имущества членов семьи: [монографія] /І.В.Жилинкова. – Харків: Ксилон, 2000. – 398 с.
81. Жилинкова І.В. Расторжение брака /Жилинкова І.В. – Харків: Ксилон, 2006. – 88с.
82. Жилинкова І.В. Проблеми правового режиму майна членів сім'ї: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» /І.В.Жилинкова. – Харків, 2000. – 39 с.
83. Забезпечення прав дітей в Україні. Охорона материнства та дитинства: матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 7 червня 2005 року /Верховна Рада України, Комітет з питань охорони здоров'я, материнства та дитинства. – К.: Парламентське вид-во, 2005. – 160 с.
84. Забезпечення прав та обов'язків дітей і батьків у процесі навчання: держ. правові та нормат. док. /упоряд. С.О.Лесковець. – Х.: Торсінг плюс, 2009. – 367 с.
85. Захист прав дітей у цивільному судочинстві. Судові рішення : практ. посіб. /Нац. шк. суддів України; [уклад.: Н.В.Шепелева, Л.А.Романовська, В.А.Капустинський]; за заг. ред. Ректора Нац. шк. суддів України, д-ра юрид.

- наук, проф., чл.-кор. Нац. акад. прав. наук України В.Т.Малярєнка. – К.: Знання України, 2012. – 199 с.
86. Казаков С.В.Алиментные отношения /Казаков С.В. – М.: ГроссМедиа, 2005. – 256 с.
 87. Калітенко О.М. Особисті відносини подружжя та відносини подружжя стосовно їх майна : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 /О.М.Калітенко. – Х., 2001. – 20 с.
 88. Карпенко О.І. Правові засади утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / Карпенко Ольга Іванівна. – Х., 2002. – 20 с.
 89. Кидалова А. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей: характеристика їх окремих видів /А.Кидалова // Право України. – 2003. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznauc.com.ua/period/chapter/2/26/916>
 90. Коробцова Н.В. Систематизація законодавства у сфері особистих немайнових прав людини /Н.В.Коробцова // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. – №10. – С.56-58.
 91. Кохановська О. Поняття та види особистих немайнових прав у цивільному праві України /Кохановська О. //Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2010. – № 84. – С. 7-10/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.iev.ua/jurydychnoi_nauky/articles/The_scept_a_d_types_of_personal_property_rights_and_their_varieties_in_the_civil_law_of_Ukraine_16776.pdf
 92. Кохановська О. Особисті немайнові права фізичних осіб як інститут цивільного права України /О.Кохановська // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2010. - № 85. – С. 4-6/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/jurydychnoi_nauky/articles/Personal_property_rights_as_the_institute_of_civil_Ukrainian_law_17621.pdf
 93. Кохановська О. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи як уособлення захисту прав і основних свобод людини в сучасній Україні / Кохановська О. // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2011. – № 86. – С. 7-10. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/jurydychnoi_nauky/11063.pdf
 94. Круглова О.О. Обов'язкова вакцинація: порушення особистих немайнових прав фізичної особи /О.О.Круглова // Форум права. – 2011. - № 1. – С. 537-541/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11koopfo.pdf>
 95. Лісніча Т.В. Захист особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на життя, здоров'я, свободу та особисту недоторканність): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 /Т.В.Лісніча. – Х., 2007. – 20 с.
 96. Лісніча Т.В. Право на ім'я як особисте немайнове право фізичної особи /Т.В.Лісніча //Наше право. – 2005. – № 2. – С. 75-80.

97. Левківський Б.К. Особисті немайнові права та обов'язки членів сім'ї : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 /Б.К.Левківський, 2003. – 20 с.
98. Левківський Б.К. Врегулювання немайнових правовідносин подружжя за сімейним законодавством України та Російської Федерації /Б.К.Левківський //Актуальні проблеми права: теорія і практика. – Луганськ, 2002. – №3. – С. 93-96.
99. Левковский Б.К. Правовые аспекты защиты семьи и детства в Украине /Б.К.Левківський. – Одесса: СМІЛ, 2002. – 280 с.
100. Лепех С.М. Сімейне право України: навч. посіб. /С.М.Лепех; Львів. нац. ун-т ім.І.Франка. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2010. – 316 с.
101. Липець Л.В. Врегулювання шлюбних та подібних відносин законом та договором: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. В. Липець. – К., 2009. – 20 с.
102. Липець Л.В. Особисті немайнові відносини подружжя як можливий об'єкт шлюбного договору /Л.В.Липець //Право України. – 2009. – № 1. – С. 130-140.
103. Майданик Р.А. Договори про утримання подружжя та дітей /Р.А.Майданик //Аномалії в цивільному праві України : навч.- практ. посіб., відп. ред. Р.А.Майданик. – К.: Юстініан, 2007. – 912 с.
104. Мазур О.С. Сімейне право України : навч. посіб. для дистанц, навч. /О.С.Мазур. – К.: Університет "Україна", 2005. – 116 с.
105. Малюга Л.В. Особисті немайнові права фізичних осіб в цивільному праві: теоретичні основи та проблеми правового забезпечення : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 /Л.В.Малюга; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2004. – 22 с.
106. Малюга Л. В. Проект нового Цивільного кодексу України й особисті немайнові права в цивільному праві / Л. В. Малюга //Часопис Київського університету права. - 2002. - №3. – С.45 - 50.
107. Матвеева Н. А.Сравнительное брачное право России, Украины и Беларуси :учеб. пособ. /Н.А.Матвеева. – М. : Юрлитинформ, 2008. – 216 с.
108. Михеева Л.Ю.Опека и попечительство: Теория и практика /под ред. Р.П.Мананковой /Л.Ю.Михеева. –М.: Волтерс Клувер, 2004. – 368 с.
109. Менджул М.В. Надання права на шлюб особам, що не досягли шлюбного віку: окремі проблеми /М.В.Менджул //Вісник Вищої ради юстиції. – 2013. – № 2 (14). – С. 149-157 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/coNoteNot/visNoyk/visNoik2013_14.pdf
110. Менджул М.В. До проблеми принципу рівності в правовому регулюванні сімейних відносин: матеріали V Міжнародн. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів [„Закарпатські правові читання”], м. Ужгород, 25-26 квітня 2013 р. /М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород, 2013. – С. 243-245.
111. Менджул М. В. Порядок усиновлення іноземцями дитини, яка є громадянином України: окремі проблеми / М. В. Менджул // Порівняльно-аналітичне право. - 2014. - № 1. – С. 91 – 94 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/1_2014/Mendzhul.pdf
112. Менджул М. В. Виконання обов'язку по утриманню інших членів сім'ї та родичів в Україні : матеріали X Міжнародної наукової Internet-конференції

- студентів та молодих вчених [„Від громадянського суспільства – до правової держави”] (м. Харків, 25 квітня 2014 р.) / ХНУ імені В.Н. Каразіна. – Харків, 2014 - С. 217 - 221. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www-jurfak.univer.kharkov.ua/20132014news/Enet_konf_25_04_14.PDF
113. Менджул М. В. Порядок розірвання шлюбу з іноземними громадянами в Україні: окремі аспекти : матеріали VI Міжнародн. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів [„Закарпатські правові читання”], (м. Ужгород, 25 - 27 квітня 2014 р.) / М-во освіти і науки України, УжНУ. – Ужгород, 2014. – Т. 2. - С. 112 - 117.
 114. Мироненко В.П. Сімейне право України: підручник /В.П.Мироненко, С.А.Пилипенко; заг. ред. В.П.Мироненко. – К.: "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – 477 с.
 115. Мироненко В.П. Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей за сімейним та цивільним законодавством України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / КНУТШ. – К., 2000. – 193 с.
 116. Розвиток опіки та піклування у цивільному законодавстві / Еволюція цивільного законодавства України : проблеми теорії і практики : кол. монографія / за ред. Я.М.Шевченко /С.Є.Морозова. – К. : Юридична думка, 2007. – 340 с.
 117. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / под. ред. Ю.С.Червоного. – К.: Истина. – 2003. – 520 с.
 118. Нечаєва А. М. Правонарушення в сфері личних семейних отношений /А.М.Нечаєва. – М.: Наука, 1991. – 238 с.
 119. Нечаєва А. М. Споры о детях /А.М.Нечаєва. – М.: Юрид. лит., 1989. – 160 с.
 120. Нечаєва А.М. Охрана интересов детей /А.М.Нечаєва //Социалистическая законность. – 1972. – №9. – С.35.
 121. Німак М. Процесуально-правова природа справ, що виникають із шлюбних правовідносин / М. Німак // Вісник Львівського університету. Серія юрид. – 2009. – Вип. 49. - С. 130-137 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.Nsbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VINeu_yu/2009_49/130civ49.pdf
 122. Новохатська Я. В. Правове регулювання майнових відносин подружжя (порівняльно-правовий аспект) : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Я. В. Новохатська. - Х., 2006. - 20 с.
 123. Оніщенко О. В. Сімейне право : навч. посібник / О. В. Оніщенко ; Національний авіаційний ун-т. - К. : НАУ-друк, 2009. - 111 с.
 124. Ольховик Л. А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. А. Ольховик. - Х., 2006. - 21 с.
 125. Ольховик Л. А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України : монографія / Л. А. Ольховик. - О. : Видавець Букаєв В.В., 2009. – 174 с.
 126. Ольховик Л. А. Право дитини на громадянство / Л. А. Ольховик // Актуальні проблеми політики. Зб. наук. праць. – Вип.. 27. – Одеса. – 2005. – С. 206 – 211.
 127. Попов Г. В. Діяльність органів прокуратури у сфері захисту прав дітей : [монографія] / Г. В. Попов. - К. : Алерта, 2012. - 166 с.

128. Посикалюк О. О. Особисті немайнові права фізичних осіб в романській, германській, англо-американській системах приватного права : [монографія] / О. О. Посикалюк. - К. : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2011. - 204 с.
129. Пука Н. В. Підходи до дослідження стану сім'ї / Н. В. Пука // Сталый розвиток економіки. – С. 57 – 60 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.Nobuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_6/57.pdf
130. Пунда О. О. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування людини, у цивільному праві України : автореф. дис. д-ра юрид. наук : 12.00.03 / О. О. Пунда. - О., 2011. - 39 с.
131. Пчелинцева Л. М. Семейное право России : учеб. для вузов / Л. М. Пчелинцева. – [5-е изд., перераб.]. –М. : Норма, 2007. – 704 с.
132. Рабинович Н. В. Личные и имущественные отношения в советской семье / Н. В. Рабинович – Л.: Изд-во Ленингр. гос. ун-та., 1952. – 160 с.
133. Ромовська З. В. Права та обов'язки батьків і дітей / З. В. Ромовська. – Львів: Вища школа; Вид-во при Львів. ун-ті, 1975. – 147 с.
134. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України : посібник / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. - К. : Прецедент, 2006. - 96 с.
135. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс : підручник / З. В. Ромовська. - 2-ге вид., доп. - К. : КНТ, 2009. - 594 с.
136. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / З. В. Ромовська – К.: Вид. дім "Ін Юре", 2003. – 532 с.
137. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : Науково-практичний коментар. – [3-тє вид., перероб. і доп.] / З. В. Ромовська. –К. : Правова єдність, 2009. –432 с.
138. Савченко Л. А. Особисті права та обов'язки батьків і дітей за сімейним законодавством України : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. А. Савченко. - К., 1997. - 27 с.
139. Самойленко В. М. Цивільне та сімейне право України : навч. посібник / В. М. Самойленко. - Х. : ЮрСвіт, 2007 . - Ч. 1. - Вид. 2-ге, перероб. та доп. - 2007. - 460 с.
140. Свердлов Г. М. Охрана интересов детей в советском семейном и гражданском праве / Г. М. Свердлов. – М., Изд-во АН СССР, 1955. – 160 с.
141. Свердлов Г. М. Право на воспитание и судебные споры о детях / Г. М. Свердлов // Сов. Государство и право. – 1940. – №5/6. – С. 52.
142. Сімейне право : підручник / [Л. М. Баранова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Жилінкової ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 4-те вид., переробл. і допов. - Х. : Право, 2012. - 320 с.
143. Сімейне право України : навч. посібник для студ. юрид. вузів і фак. / С. П. Індиченко [и др.] ; ред. О. В. Дзера. - К. : Вентурі, 1997. - 272 с.
144. Сімейне право України : підручник / Л. М. Баранова [та ін.] ; заг. ред. В. І. Борисова, І. В. Жилінкова. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 263 с.
145. Сімейне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. С. Червоний [и др.] ; ред. Ю. С. Червоний. - К. : Істина, 2004. - 400 с.
146. Сімейне право України у схемах : навч. посібник / В. І. Бобрик [и др.]. - К. : Атіка, 2005. - 160 с.

147. Сімейне право : нотаріат. Адвокатура. Суд: Науково-практ. посіб.: У 2 кн. з інформ. дод. на лазер. носії / С. Я. Фурса и др. ; заг. ред. С. Я. Фурса. - К. : Видавець С.Я. Фурса, 2005 . - (Серія "Ваш радник"). - Кн. 1., 2005. - 894 с.
148. Сімейне право України (історія, традиції, сучасність) : навч. посіб. / [Андрусишин Б. І. та ін. ; за ред. Б. І. Андрусишина, С. І. Шимон] ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. - 449 с.
149. Сімейне право України: підруч. / за ред. В.С. Гопанчука– К.: Істина, 2002. – 304 с.
150. Семидеркин Н. А. Создание первого брачно-семейного кодекса: Учеб. пособие / Н. А. Семидеркин. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 96 с.
151. Стан дотримання прав дітей національних меншин в Україні: соціологічний вимір. Результати пілотного дослідження / А. Г. Зінченко [та ін.] ; заг. ред. І. О. Жданов. - К.: Фонд "Відкрита політика", 2009. - 52 с.
152. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) /Р.О.Стефанчук. – Хмельницький: Видавництво Хмельницького ун-ту управління та права, 2007. – 626 с.
153. Стефанчук М. О. Обмеження особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування особи / М. О. Стефанчук // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. — № 2. — С. 88 – 90 / [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.u№iver.km.ua/vis№yuk/64.pdf>
154. Стефанчук Р. О. Система особистих немайнових прав фізичних осіб в сфері сімейних відносин: до питання вдосконалення / Р. О. Стефанчук // Університетські наукові записки. - 2006. - № 2 (18). - С 107 - 111.
155. Сусллова О.І. Захист прав жінок та дітей судовими та правоохоронними органами в Україні / О. І. Сусллова, О. О. Лазаренко, Н. О. Ахтирська ; за заг. ред. Хрислової Г.О. – К.: Тютюкін, 2010. - 335 с.
156. Тарусина Н.Н. Семейное право: учеб. пособ. /Н.Н.Тарусина. – Москва: «Проспект», 2001. – 144 с.
157. Туманова Л.В. Защита семейных прав в Европейском Суде по правам человека / Л. В. Туманова, И.А. Владимирова. – М. : Издательский дом «Городец», 2007. – 208 с.
158. Устименко Н. В. Таємниці особистого життя людини та їх цивільно-правова охорона : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Н. В. Устименко. - Х., 2001. - 20 с.
159. Ульяненко О. Шлюбний договір у сімейному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» /О.О.Ульяненко. – К., 2003. – 22 с.
160. Федюк Л.В. Система особистих немайнових прав у цивільному праві : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 /Л.В.Федюк. – К., 2006. – 16 с.
161. Федюк Л.В. Класифікація особистих немайнових прав у цивільному праві /Л.В.Федюк //Право України. – 2005. – №6. – С. 95-98.
162. Функ Я. И. Брачный договор. Имущественные отношения супругов, их участие в хозяйственных обществах и товариществах /Я.И.Функ. – Минск, 2003. – 160 с.

163. Цивільне право : підруч. для студ. вищ. навч. закл.: у 2 т. / [В. І. Борисова (кер. авт. кол.) та ін.] ; за ред. проф. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 2. – 815 с.
164. Чернооченко С. І. Особисті немайнові права, які забезпечують соціальне існування фізичних осіб в Україні : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / С. І. Чернооченко. – Х., 2000. – 18 с.
165. Шимон С.І. Сімейне право: навч. посіб. /С.І.Шимон. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. – 260 с.
166. Щеренко М.В. Алименты /М.В.Щеренко. – М.: Информцентр XXI века, 2005. – 80 с.
167. Щеренко М. В.Имущественные отношения в гражданском и официальном браке /М.В.Щеренко. – М. : Информцентр XXI века, 2005. – 52 с.
168. Явор О.А. Функції шлюбного контракту в сімейному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» /О.А. Явор. –Харків, 1996. – 14 с.

Доктрина сімейного права

Методичний посібник
для аспірантів із спеціальності «Право»

Підписано до друку 08.02.2017 р.
Ум.друк.арк. 2,79. Зам.№12

Редакційно-видавничий відділ ДВНЗ «УжНУ»,
88015, Україна, м.Ужгород, вул. Заньковецької, 89А
dep-editors@uzhnu.edu.ua

